

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія природничих дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
« 04 » « 09 » 2017р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

Практика з основ природознавства і краєзнавства

Спеціальність: 013 Початкова освіта
(шифр і назва спеціальності)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2088/17
Есет
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 17 р.

Київ 2017

Робоча програма «Практика з основ природознавства і краєзнавства» для студентів

Спеціальність: 013 Початкова освіта
(шифр і назва спеціальності)

Розробники: Глухенька Людмила Миколаївна,
викладач природничих дисциплін Університетського коледжу;
Мальцева Людмила Володимирівна,
викладач природничих дисциплін Університетського коледжу;

Робочу програму схвалено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від 29 серпня 2017 року № 1

Голова циклової комісії природничих дисциплін

_____
(Підпис)

(Глухенька Л.М.)
(Прізвище ініціали)

© _____, 2017

© _____, 2017

1. Опис практики

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика практики
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Спеціальність: <u>013 Початкова освіта</u> <small>р і назва спеціально</small>	Нормативна
Модулів – 2		Рік підготовки
Змістових модулів – 2		2-й
		Семестр
		4-й
Загальна кількість годин - 45	Освітньо-кваліфікаційний рівень: “молодший спеціаліст ”	Настановча конференція 2 год.
		Звітна конференція 2 год.
		Практичні заняття 18 год.
		Самостійна робота 15 год.
		Підсумковий контроль 2 год
		Індивідуальні завдання 6 год.
		Вид контролю залік

2. Мета та завдання практики

Практика з основ природознавства і краєзнавства є продовженням опанування природничих дисциплін «Основи природознавства» та «Основи екології». Вона є складовою науково-методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, забезпечуючи у них формування природничо-наукового світогляду, а також уміння формувати в учнів початкової школи природознавчу компетентність.

Програма практики з основ природознавства і краєзнавства має ряд принципових положень. По-перше, вона базується на інтегрованому трактуванні різноманітних екологічних систем, як складових компонентів біосфери; по-друге - диференційованому підході до визначення сутності видів і угруповань організмів, ландшафтних особливостей природних зон; по-третє - усі положення подаються з позиції підготовки вчителя початкової школи з відповідним посиленням ресурсознавчих та природоохоронних аспектів, отриманні елементарних знань і навичок виготовлення колекцій; по-четверте – враховує специфіку проведення метеорологічних та фенологічних спостережень, екскурсій, орієнтує на засвоєння і апробацію в польових умовах методик екологічного опису місцевості, створення списків видів місцевої фауни та флори.

Під час проходження практики студенти мають закріпити знання з землезнавства, краєзнавства, ботаніки, зоології та екології, оволодіти фаховими навичками роботи в польових умовах (здійснення спостережень, методика збору матеріалів, створення колекцій тощо), навчитися працювати з різними приладами і орієнтуватися на місцевості. Згідно програми практика здійснюється в місцевих умовах, що важливо для вивчення особливостей рослинного та тваринного світів в урбанізованих і природних ландшафтах Київщини, вивчення екзотичних рослин і тварин, інтродуцентів, огляду колекцій ботанічних садів та зоопарків.

Програма практики з основ природознавства і краєзнавства складається з двох модулів: нежива та жива природа.

При вивченні I-го модуля студенти набувають практичних умінь орієнтуватись на місцевості, визначають склад та структуру ґрунту, ознайомлюються з основними формами рельєфу рідного краю, проводять гідрологічні та метеорологічні дослідження.

При вивченні II-го модуля майбутні вчителі початкової школи вивчають найтипівіші угруповання рідного краю, а саме: ліс, луки, болота, водойми, а також знайомляться з типовими представниками рослинного і тваринного світів, спостерігають за сезонними змінами в екосистемах. Під час проходження практики студенти знайомляться також з природоохоронною роботою, створюють гербарії, колекції листків, насіння, плодів та корисних копалин. Крім того, студенти вивчають найпоширеніші декоративні дерева та кущі місцевих ландшафтів, знайомляться з вирощуванням та розмноженням рослин.

Мета практики з основ природознавства і краєзнавства:

навчити студентів методам практичного польового та камерального досліджень різних типів рослинності та видового складу тварин, вміти аналізувати зібрані матеріали природних комплексів своєї місцевості.

Завдання практики:

- формування в студентів умінь і навичок проведення зоологічних та геоботанічних екскурсій (поведінка екскурсанта, орієнтування на місцевості, прийоми спостережень за тваринами, записи і зарисовки в щоденнику, фотографування, колекціонування польових матеріалів тощо);
- вивчення видового складу рослин і тварин різних флористичних, фауністичних комплексів (найбільш типовими і багато чисельними видами, які відносно легко визначаються в природі або представляють пізнавальний інтерес);
- ознайомлення з методами виявлення видового складу фауни і флори: безпосередні спостереження, експеримент, моніторинг тощо;

- вивчення впливу діяльності людини на особливості територіального розміщення, чисельності, поведінки деяких рослин та тварин, їхньої ролі у народному господарстві;

- вивчення методик проведення морфологічних описів рослин та тварин та геоботанічних описів природних комплексів.

У студентів мають бути вироблені наступні предметні компетентності:

- здатність і готовність студентів до використання особистісно значущої системи знань і методології природничих наук для пояснення й адекватного ставлення до природи, розуміння сучасної природничонаукової картини світу як образу природи з метою їхньої предметної та професійної підготовки;
- володіння базовими уявленнями про різноманітність природничих об'єктів, розуміння значення біорізноманіття для збереження стійкості біосфери;
- розуміння основ загальної, системної й прикладної екології, принципів оптимального природокористування й охорони природи;
- володіння методами спостережень, ідентифікації, класифікації та аналізу предмету діяльності;
- здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з природничими об'єктами в польових і лабораторних умовах, навички роботи з навчальними приладами;
- вміння використовувати різноманітні способи отримання інформації про світ та мисленнєве моделювання природних процесів та явищ в часі і просторі;
- вміння отримувати, систематизувати, пов'язувати з практичною діяльністю, з життям і діяльністю людини функціональні фахові знання, адаптувати їх до умов початкової школи під час педагогічної практики; організувати їх чітку і ефективну передачу;
- здатність застосовувати природничі знання на практиці та у майбутній професійній педагогічній діяльності;

- базові уявлення про закономірності утворення й індивідуального розвитку географічних, біологічних об'єктів, володіння методами роботи з природними об'єктами, явищами живої та неживої природи.
- здатність виконувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці;
- сучасні уявлення про принципи моніторингу, оцінки стану природного середовища й охорони живої природи;
- здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теорії й методів природничих досліджень;
- здатність логічно мислити, вміння встановлювати зв'язки між об'єктами, процесами, явищами природи.

Для проведення практики з основ природознавства і краєзнавства необхідно чітко відібрати об'єкти спостережень і детально спланувати методику проведення екскурсії. Об'єкти спостережень повинні відповідати змісту освітньої галузі «Природознавство» та відповідної навчальної програми для початкової школи.

Результат роботи кожного студента повинен бути відображений у щоденнику з практики. За матеріалами польових і камеральних досліджень студент має здати щоденник з практики, звіт та виконане індивідуальне науково-дослідне завдання.

Навчальним планом передбачено проведення екскурсій, камеральної обробки матеріалів екскурсії, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань. Тривалість практики складає 5 робочих днів.

Загальна кількість годин, що відводиться на практику становить 45 год., що складає 1,5 кредити, з яких 30 годин – заняття з викладачем (настановча конференція - 2 год, звітна конференція – 2 год., пр. заняття. – 18 год, індивідуальні заняття – 6 год, підсумковий контроль – 2 год.), самостійна робота – 15 години.

Проходження студентами практики з основ природознавства і краєзнавства завершується складанням заліку.

3. Програма практики

Змістовий модуль I. Нежива природа

Тема 1 Організація і проведення спостережень за природою.

Тема 2. Будова Всесвіту.

Тема 3. Форми земної поверхні рідного краю.

Тема 4. Вода. Водойми рідного краю.

Змістовий модуль II. Жива природа

Тема 5. Рослини рідного краю.

Тема 6. Тварини рідного краю.

Тема 7. Природоохоронні території України.

Тема 8. Методика проведення еколого-натуралістичної роботи в початковій школі.

4. Структура практики

№ П/П	Назва модулів	всього	Заняття з викладачем	з них		Інд. заняття	Підсумковий контроль	СО
				конференції	практ. роботи			
I.	Нежива природа	16	10	2	6	2	-	6
II.	Жива природа Методика проведення екологічно-натуралістичної роботи	29	20	2	12	4	2	9
	Всього	45	30	4	18	6	2	15

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи.	2
2	Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в місцевому природно-територіальному комплексі «Голосіївський ліс».	2
3	Виготовлення колекції листків рослин мішаного лісу.	2
4	Орієнтування за Сонцем, Полярною зіркою, місцевими ознаками та Місяцем. Дендропарк «Олександрія»	2
5	Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду. ім. Фоміна	2
6	Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка.	2
7	Рослини рідного краю. Вивчення рослин в Ботанічному музеї НАН України.	2
8	Тварини рідного краю. Вивчення тварин у Зоологічному музеї НАН України.	2
9	Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС. Екскурсія в Національний музей «Чорнобиль».	2
Всього		18 год

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Тема 1. Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи. Інструктаж з правил техніки безпеки. Вивчення будови Всесвіту в Планетарії.	2	5
2	Тема 2. Форми земної поверхні рідного краю. Історико-краєзнавча екскурсія в м. Переяслав-Хмельницький. Знайомство з традиціями, звичаями і побутом українського народу. Екскурсія в Музей народної архітектури та побуту НАУ України.	2	5
3	Тема 3. Вода. Водойми рідного краю. Відвідування Водно-інформаційного центру в м. Києві.	2	5
4	Тема 4. Вивчення особливості рослинності та тваринного світу природних екосистем. Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду імені О. Фоміна. Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка. Вивчення рослин та тварин в Національному природничому музеї ім. І. І. Шмальгаузена.	3	5
5	Тема 5. Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в Національному природному парку «Голосіївський ліс».	3	5
6	Тема 6. Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС.	3	5
	Разом	15	30

7. Методи та технології навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності під час практики

1) За джерелом інформації:

- *словесні*: вступна лекція, лекція-конференція, розповідь, інструктаж, пояснення;
- *наочні*: метеорологічні та фенологічні спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: досліди, практичні роботи.

2) За ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів;
- виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод дискусії;
- створення ситуації пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо);
- метод опори на життєвий досвід учнів.

III. Педагогічні технології за орієнтацією на особистісні структури:

- інформаційні (формування знань, умінь, навичок);
- операційні (формування способів розумових дій);
- евристичні (розвиток творчих здібностей);
- прикладні (формування дієво-практичної сфери).

IV. Педагогічні технології за характером пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- дослідницькі.

8. Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- ***Методи усного контролю:*** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- ***Методи письмового контролю:*** звіт, щоденник з практики.

Шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання та професійного навчання
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Види діяльності	Кількість	Розрахунок	Заг.сума за видами діяльності
1.Участь в установчій та звітній конференції;	2	2x1	2
3. Практичні заняття (відвідування)	9	9x1	9
4. Робота на пр.заняттях	9	9x10	90
6. Щоденник	5	5x2	10
7. Виконання сам.роботи	3	3x5	15
Всього			126
Форма контролю - залік	$126 / 100 = 1,26$ (При підрахунку балів к-сть балів, що набрав студент ділимо на 1,26 округлюємо.		

9.Захист матеріалів практики

Захист матеріалів практики відбувається у призначений цикловою комісією час (день) перед звітом на підсумковій конференції. Керівником перевіряється оформлення щоденників студентів, якість та повнота відображення у звіті всіх аспектів практики, якість виконання практичних завдань та підготовлених матеріалів студентами.

Звіт практики з основ природознавства і краєзнавства має відображати виконання усіх завдань практики, в тому числі й індивідуального науково-дослідного завдання. Звіт з практики має відповідати вимогам до його написання та оформлення, бути захищеним у порядку і строки, передбачені програмою з основ природознавства і краєзнавства.

Кожен студент у кінці практики зобов'язаний представити:

1. **Щоденник**, який оформлений за відповідним зразком, де повинна бути чітко і конкретно описана робота студента під час практики.
2. **Звіт про проходження практики.**
3. **Індивідуальне практичне завдання** (гербарій рослин, колекція листків, насіння та плодів тощо).

Вимоги до написання звіту з практики:

Звіт практики оформлюється на окремих аркушах формату А₄, його обсяг має становити не більше 5-7 сторінок рукописного або друкованого тексту. Він повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. У звіті про проходження практики повинні бути представлені наступні розділи:

1. Мета та завдання практики з основ природознавства і краєзнавства.
2. Розділ з охорони праці (техніки безпеки).
3. Характеристика місця проходження (району) польової практики.
4. Самостійні роботи під час практики.
5. Опис завдань на кожний день, які виконувалися під час практики .
6. Висновки.
7. Список літературних джерел.
8. Додаток: ілюстративний матеріал.

Розподіл балів, які отримують студенти

<i>Поточне тестування та самостійна робота</i>						
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
32			94			126

10. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники, географічні атласи, визначники рослин та тварин, географічні карти.
3. Робоча навчальна програма.
4. План роботи студента на кожний день.
5. Перелік індивідуальних науково-дослідних завдань.

11. Очікувані результати

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Практика з основ природознавства і краєзнавства» студент:

➤ виявляє

- сформованість природничо-наукового світогляду студентів на основі засвоєння ними основних концепцій природознавства;
- сформованість уміння у майбутнього вчителя початкової школи добирати та використовувати у навчально-пізнавальному процесі місцевого природознавчого і краєзнавчого матеріалу, здійснювати спостереження за довкіллям (об'єктами та явищами неживої та живої природи);
- здатність обґрунтовувати норми етичного, естетичного, морального ставлення людини до природи;
- здатність аналізувати елементарні уявлення та поняття про об'єкти та явища природи, їхні взаємозв'язки у системах «нежива-жива природа», «природа – людина», місця людини у навколишньому світі;
- уміння у майбутнього вчителя початкової школи систематично спостерігати за станом погоди та природи; вимірювати температуру повітря, силу вітру і хмарності; порівнювати об'єкти живої і неживої природи;

➤ володіє

- навичками самоосвітньої діяльності, роботи з додатковими джерелами інформації;
- вміннями розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі;
- вмінням вести календар спостереження за погодою і природою;
- уміннями користуватися географічними картами та планом місцевості, визначати географічні координати та масштаб карти.

➤ розуміє

- сутність ознак та відмінностей об'єктів живої і неживої природи, основних взаємозв'язків у довкіллі, роль кожного з компонентів у довкіллі та житті людини;
- обізнаність студентів у властивостях води, ґрунту і повітря;
- сутність характеристик та відмінностей між культурними і дикорослими рослинами, свійськими і дикими тваринами;
- сезонні зміни в неживій природі, в житті рослин і тварин, значення рослин і тварин для природи і життя людей;

12. Рекомендована література

Базова

1. Гончаренко І. В. Будова рослинного організму. Навчальний посібник / І. В. Гончаренко. – Суми: ВТД ”Університетська книга”, 2004. – 200 с.
2. Григора І. М., Якубенко Б. Є. Польовий практикум з ботаніки: Навчальний посібник / І. М. Григора. – К.: Арістей, 2005. – 256 с.
3. Грущинська І. В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навчальний посібник / І. В. Грущинська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 296 с.
4. Неведомська Є. О., Маруненко І. М., Омері І. Д. Ботаніка. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Є. О. Неведомська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 218 с.
5. Неведомська Є. О., Маруненко І. М., Омері І. Д. Зоологія. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Є. О. Неведомська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 290 с.
6. Крайнова А. О., Пересипкіна Т. М. Посібник з навчально-польової практики з ботаніки / А. О. Крайнова. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 58 с.

Допоміжна

1. Барановська В. А. Екологічний атлас України / В. А. Барановська. – К.: Географіка, 2000. – 60 с.
2. Кмишин І. А., Гречко І. П. Астрономія. Навч. посібник для 11 кл. / І. А. Кмишин. – К.: «Знання України», 2002. – 248 с.
3. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К., 1999. – 489 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1996.
7. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994.
6. Яришева Н. Ф. Основи природознавства. Природа України / Н. Ф. Яришева. – К.: Вища школа, 1995. – 400 с.

13.Інформаційні ресурси:

1. Навчально-польова практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// bazar.od.ua/kniga_shhodennik_sposterezhen __navchalnopolova _praktika_z_osnov_prirodoznavstva-174985](http://bazar.od.ua/kniga_shhodennik_sposterezhen__navchalnopolova_praktika_z_osnov_prirodoznavstva-174985)
2. Навчальна практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://geographer.com.ua/tags/navchalna-praktika-z-prirodoznavstva>
3. . Навчальна практика з методики навчання природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: pandia.ru/text/78/369/84-2.php

Навчально-методична карта «Практика з основ природознавства і краєзнавства»

Всього 45 год. (настановча конференція – 2 год., звітна конференція – 2 год., пр.роб. – 18 год., індивідуальні – 6 год., СО – 15 год , підсумковий контроль – 2 год.)

Назва модуля	Нежива природа	Жива природа
Кількість балів за модуль	32 балів	94 бали
Конференції	<p align="center">Метапредметна конференція. Вступ. Організація і методика проведення спостережень</p>	<p align="center">Звітна конференція результатів навчальної практики з основ природознавства і краєзнавства</p>

робітпрактичних Теми

Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи. **Пр. роб. №1.**

Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи. **Пр. роб. №1.**

Виготовлення колекції листків рослин мішаного лісу. **Пр. роб. №3.**

Орієнтування за Сонцем, Полярною зіркою, місцевими ознаками та Місяцем. **Пр. роб. № 4.**

оранжереях Ботанічного саду.Вивчення рослинного покриву Землі в **Пр.р. № 5.**

Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка **Пр.р. № 6.**

Рослини рідного краю. Вивчення рослин в Ботанічному музеї НАН України. **Пр.р. № 7**

Тварини рідного краю. Вивчення тварин у Зоологічному музеї НАН України. **Пр.р. №8.**

Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на **Пр.р. № 9.**

к щоденни	4 бали	6 балів	
Самостійна робота	10 балів	20 балів	
Підсумко вий контроль	залік		